

ТАЪЛИМ-ТАРБИЯНИ АМАЛГА ОШИРИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ ШАКЛЛАРИ.

Алиева Нодира Фарҳодовна

Тошкент вилояти Тошкент тумани 22 умумий ўрта таълим ўқитувчиси

Ватан равнақи, юрт тараққиёти пухта билимли, юксак маънавият ва кенг дунёқараш соҳиби булган ёшлар қулида. Бугунги кунда фақат юксак билимли, замонвий фикирлайдиган, интеллектуал ривожланган ва профессионал тайёргарликка эга бўлган ёшларгина сифатли, жадал ва инновацион тараққиётнинг энг муҳим шарти ва гарови бўла олиши, айнан улар мамлакатнинг буюк келажагини таъминлаши мумкин.

Давлатимиз раҳбари таъкидлаганидек, олдимизда турган энг эзгу мақсадларимиз-мамлакатимизнинг буюк келажаги ҳам, эртанги кунимиз, эркин ва фаравон ҳаётимиз ҳам, Ўзбекистоннинг XXI асрда жаҳон ҳамжамиятидан қандай ўрин эгаллаши ҳам – буларнинг барча-барчаси, авваломбор, янги авлод, ўниб ўсиб келаётган фарзандларимиз қандай инсонлар бўлиб вояга етишига боғлиқдир. Узоқни кузлаб айтилган бу сўзлар истиқлол йилларида мамлакатимизда амалга ошириб келинаётган давлат сиёсатининг мазмун-моҳиятини ёрқин ифодалайди. Жисмонан соғлом, маънавий етук, юксак интеллектуал салоҳият, замановий билимларга эга, мустақил фикрлайдиган, келажакка ишонч билан қарайдиган баркамол авлодни тарбиялаш ҳақида ғамхўрлик қилиш ушбу сиёсатнинг устувор йўналишидир. Хусусан, таълим мазмунини тубдан такомиллаштириш, соҳага янги педагогик технологияларни кенг жорий этиш ҳамда ўқитувчи ва мурабийлар малакасини ошириш, улар меҳнатини рағбатлантиришга устувор аҳамият қаратилаётганлиги ёшларимизнинг жаҳон стандартларига мос шароитларда билим ва тарбия олишларига имконият яратди [1]. Бугунги кунда республикаимизда 9779 та умумтаълим мактаби, 1396 касб-ҳунар коллежи, ва 141 академик лицей мавжуд бўлиб, улардаги ўқув-ишлаб чиқариш хоналари ва лабораториялар энг замановий техник усканалар билан жиҳозланган. «Баркамол авлод йили» давлат дастури 11 та йўналиш ва 102 банддан иборат бўлиб, унда болалар ва ёшларнинг баркамол ривожланиши, уларнинг ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилишга қаратилган ҳуқуқий-норматив базани такомиллаштириш, оналар ва болаларнинг репродуктив саломатлиги муҳовазасини, соғлиқни сақлаш тизимини такомиллаштириш, унинг моддий-техник базасини кучайтириш

асосида ёш авлоднинг ҳар тамонлама камол топиши учун шарт-шароитлар яратиш кўзда тутилган. Спорт инсоний камолотнинг муҳим шarti бўлгани учун истиқлол йилларида ёшларни жисмоний тарбия ва спортга кенг жалб этиш масаласига жиддий эътибор берилди, жумладан, болалар ва ўсмирлар орасида, айниқса, қишлоқ жойларда спортни кенг ривожлантиришга оид қатор комплекс дастурлар қабул қилинди. Ёш авлодни она-юртга садоқат руҳида тарбиялаш улар орасида соғлом турмуш тарзини шакллантиришда уч босқичли мусобақалар тизими – «Умид ниҳоллари», «Баркамол авлод» ва «Универсиада» спорт ўйинларининг алоҳида ўрни бор. Аҳамиятли жиҳати, мазкур мусобақалар биринчи синф ўқувчиларидан тортиб, олий таълим муассасалари битирувчиларигача — ёш авлоднинг барча вакиллари қамраб олади [2]. Бу борада кам таъминланган оилалар фарзандлари, етим ва ногиран болаларни соғламлаштириш, уларнинг жисмоний тарбия билан шуғулланиши учун ҳам шарт-шароит яратиш доимий равишда давлатимизнинг диққат марказида бўлиб келмоқда. Тасдиқланган амалдаги таълим йўналишлари ўрта махсус, касб-ҳунар таълими мутахассисликлари ва касбларнинг классификаторида 348 та мутахассислик ва 840 та касбни ўз ичига олади. Мамлакатимизда бугунги кунда 712 та касбни ўз ичига оладиган 268 та мутахассислик буйича кадрлар тайёрланмоқда. Мустақиллик даврида академик лицей ва касб-ҳунар коллежлари тизимини такомиллаштиришга алоҳида эътибор қаратилди. 2008 йилда 169 та касб-ҳунар коллежи қурилди, 23 та академик лицей фойдаланишга топширилди. Ўзбекистан Республикаси ҳукумати 2005 йилнинг 23 ноябрида «2006-2010 йилларда касб-ҳунар коллежлари ва академик лицейлар битирувчиларини сифатли тайёрлаш ва меҳнатидан фойдаланиш буйича намунали ҳудудий дастур»ни қабул қилди. Ушбу дастур асосида ҳар бир маъмурий тузилма вилоятлар ва туманларнинг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга оладиган ҳудудий дастурлар ишлаб чиқилди, ҳокимликлар ҳузурида ҳокимлар раҳбарлик қиладиган ҳамда таркибига давлат ва жамоат ташкилотлари вакиллари киритилган мувофиқлаштириш кенгашлари ташкил этилди.

Таълим жараёнида ўқувчи ёшларнинг ақлий фаолиятини, тафаккурини ривожлантириш жараёнида мантиқий тафаккур, ақлий хулоса чиқаришга ўрганиб борилади. Ж. Пиаже ўз илмий тадқиқотларида интеллект тушунчаси устида иш олиб бориб, тафаккур ва интеллект тушунчаларига таъриф беради. Интеллект сўзи латинча интеллестус – ақл, тафаккур қилиш фаолияти, атроф-муҳитни ақл ёрдамида ўрганиш маъноларини англатади [3].

Кўпинча интеллектуал салоҳиятга эга шахс тушунчасига дуч келамиз. Айнан ушбу тушунчани ўқувчилар, талабаларга тўғри тушунтириб бериш ҳам муҳим аҳамият касб этади. Муайян маконда аниқ қарор қабул қилишга ўргатиш, муаммони бутунча ёки бўлақларга бўлиб ўрганиш, тўғри қарор қабул қилиш йўлларини кўрсатиш лозим. Машхур психолог олим С.Л.Рубинштейн интеллект муаммосини ўрганар экан, уни икки бўлақка ажратади. 1) Атроф-муҳитни тўғри ўрганиш қобилияти. 2) Ушбу маконда ўзини тўғри идрок қилиш. ХХИ асрда интеллект универсал руҳий қобилият сифатида ўрганилмоқда [4]. Инсон муайян муаммони ўрганар экан, ушбу ўринда идрок қилиш ва мантиқий тафаккури орқали қарор қабул қилади, ўз олдида қўйган мақсадига етишиш учун ҳаракат қилади. “Интеллектуал қобилиятни тўғри шаклланган шахс ўз дунёқараши, ақлий қобилиятларидан унумли фойдаланиб, етукликка интилади. Фавқулодда ҳолатларда тўғри қарор қабул учун интеллектуал янги билимлар олиш учун имкон яратади”.

Хулоса қилиб айтганда, Давлат умуммиллий дастурига мувофиқ, жойларда амалга оширилган кенг кўламли чора-тадбирлар натижасида Республикада билим даргоҳларида ҳам ўқитиш сифати, таълим-тарбия ишларини ташкил этишнинг замонавий қулайликлари яратилган ҳавас қилгулик масканларга айланди.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати.

1. Мирзиёев Ш.М. Ўзбекистонни ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича ҳаракатлар стратегияси. -Т.: Ўзбекистон, 2017. “Газета. uz”
2. Каримов И.А. Юкасқ маънавият енгилмас куч. Тошкент. Маънавият. 2008 й.
3. Ўзбек педагогикаси антологияси (икки жилдли). I - жилд - Т.: Ўқитувчи, 1995.
4. Жумабоев Й. Ўзбекистонда фалсафа ва ахлоқий фикрлар тарққиёти тарихидан. - Т.: Ўқитувчи, 1997.

